

İZMİR TİCARET ODASI

ERMENİSTAN CUMHURİYETİ

ÜLKE RAPORU

DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER VE
ULUSLARARASI ORGANİZASYONLAR
MÜDÜRLÜĞÜ

AĞUSTOS 2011

Hazırlayan: Zeynep Armağan
Dış İlişkiler Masası
Uzman Yardımcısı

TEMEL BİLGİLER

Ülke Adı: Ermenistan Cumhuriyeti

Yüzölçümü: 29 743 km²

Yönetim Biçimi: Cumhuriyet

Cumhurbaşkanı: Serj Sarkisyan

Başbakan: Tigran Sargsyan

Bağımsızlık Tarihi: Sovyetler Birliği'nden 21 Eylül 1991 tarihinde bağımsızlığını kazanmıştır.

Başkent: Erivan

Başlıca Şehirler: Vanadzor, Gümrü, Kamo

Resmi Dil: Ermenice

BİE üyeliği: Ermenistan'ın BİE üyeliği bulunmaktadır.

Delegeler

- Edward Nalbandian – Ermenistan Paris Büyükelçiliği
- Nariné Nikolian - Ermenistan Paris Büyükelçiliği, Danışman

DEMOGRAFİK VERİLER

Nüfus: 2 967 975

Nüfus Artış Oranı: % 0.06

Nüfus Yapısı

0-14 yaş	% 17.6
15-64 yaş	% 72.4
65 yaş ve üstü	% 10.1

DİPLOMATİK TEMSİLCİLER

Ermenistan'ın ve Türkiye'nin yerleşik ya da fahri herhangi bir diplomatik temsilcisi bulunmamaktadır.

TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER

Para Birimi: Dram (AMD)

GSYİH: 16.86 milyar dolar

Reel Ekonomik Büyüme: % 2.6

Enflasyon Oranı: % 6.9

Kişi Başına Düşen Milli Gelir: 5 700 \$

İşgücü: 1.48 milyon

İşsizlik Oranı: %7.1

İhracat: 846 milyon \$

İthalat: 2.98 milyar \$

GENEL EKONOMİK DURUM

Ermenistan açık denizlere doğrudan çıkışı olmayan geneli dağlık kapalı bir kara devletidir. Komşuları ve içinde bulunduğu coğrafya ile birlikte değerlendirildiğinde bölgenin en küçük ülkesidir.

Ermenistan'ın Türkiye ve Azerbaycan ile olan sınırlarının kapalı olması nedeniyle dış dünya ile bağlantısı sadece İran ve Gürcistan üzerinden yapılabilmektedir. Bu durum mallarının lojistik maliyetini artırmaktadır.

Sınırlarının kapalı olması aynı zamanda Ermenistan'ı bölgesel projelere katılma şansından da mahrum bırakmaktadır. Ülke Rusya ve Gürcistan'a bağımlı hale gelmiştir.

Ülke ekonomisi 2009 krizinin yansımalarıyla % 14,5 küçülmüştür. 2010 yılında % 2,6'lık bir büyümenin ardından bu yıl % 4,6'lık bir büyüme beklenmektedir. Bu büyüme olsa bile ülke ekonomisi 2008 yılının % 8,2 gerisinde kalmış durumdadır.

Ülkede işsizlik oranı resmi rakamlara göre %7 olarak açıklansa da, toprağı olan herkes çalışan sayıldığı için bu rakam gerçek oranı yansıtmamaktadır. Gerçek işsizlik oranı %20'nin üzerindedir.

Ünlü ekonomi dergisi Forbes'in analisti Daniel Fisher, Ermenistan'ı Madagaskar'ın ardından dünyanın en kötü ikinci ekonomisi olarak değerlendirmektedir. Ülkede Ocak 2011 itibariyle asgari ücret 32.500 Dram'dır (yaklaşık 87 dolar). Her yıl 45 bine yakın kişi ülkeden göç etmektedir.

Ülkede tarıma elverişli alan çok az miktardadır. Başlıca tarım ürünleri meyve ve sebzelerdir. Ülkede özellikle üzüm üretimi yapılmakta olup şarapçılık ülke için önemli bir sektördür.

Ülkenin ihracatında maden ürünleri önemli bir paya sahiptir. Ermenistan'da zengin bakır, molibden, demir, boksit, altın, kurşun ve çinko yatakları bulunmaktadır. Ayrıca ülkede çok sayıda taş ocağı mevcuttur.

Turizm, ülkenin en önemli döviz gelir kaynaklarından bir tanesidir. Her yıl ortalama 500.000 turist Ermenistan'a giriş yapmaktadır.

İŞGÜCÜNÜN SEKTÖRLERE DAĞILIMI (2006)	
TARIM	% 46.2
SANAYİ	% 15.6
HİZMETLER	%38.2

SEKTÖRLERİN GSYİH İÇİNDEKİ DAĞILIMI (2010)	
TARIM	% 22
SANAYİ	% 46.6
HİZMETLER	% 31.4

ERMENİSTAN'NİN DIŞ TİCARETİ

BAŐLİCA İHRACAT YAPTIĐI ÜLKELER

ÜLKE	2008 (%)	2009 (%)	2010 (%)
RUSYA	19.7	14.3	13.3
ALMANYA	17.4	16.2	15.8
BULGARİSTAN	5.6	9.6	15.3
AMERİKA	5.0	10.1	8.9
HOLLANDA	12.4	7.8	9.1
BELÇİKA	8.5	5.9	8.8

Kaynak: ADA (Ermeni Kalkınma Ajansı)

Başlıca İhraç Ürünleri

- Dökme demir
- Bakır
- Demir dışı metaller
- Elmas
- Maden ürünleri
- Gıda ürünleri

BAŐLİCA İTHALAT YAPTIĐI ÜLKELER

ÜLKE	2008 (%)	2009 (%)	2010 (%)
RUSYA	19.2	23.9	16.0
ÇİN	8.6	8.6	6.6
UKRAYNA	7.1	6.1	5.4
TÜRKiYE	6.1	5.3	4.7
ALMANYA	5.8	5.3	3.3
AMERİKA	4.9	3.6	4.0

Kaynak: ADA (Ermeni Kalkınma Ajansı)

Başlıca İthal Ürünleri

- Doğal gaz
- Petrol ürünleri
- Tütün ürünleri
- Gıda ürünleri
- Elmas

ERMENİSTAN'IN DIŞ TİCARET VERİLERİ				
ÜLKE	İHRACAT (000 \$)		İTHALAT (000 \$)	
	2008	2009	2008	2009
RUSYA	210 548	115 318	854 839	793 582
ÇİN	1 815	17 876	392 924	290 258
ALMANYA	183 738	114 961	256 646	178 035
UKRAYNA	21 928	12 676	316 194	204 396
AMERİKA	52 843	66 978	219 858	121 594
TÜRKİYE	1 851	1 197	273 974	180 447
İSVİÇRE	12 297	29 785	20 968	127 027
İRAN	25 534	19 502	205 665	127 123
BULGARİSTAN	59 574	60 024	118 604	86 260
AVUSTURYA	5 535	66 763	161 569	57 477
İTALYA	27 648	6 953	158 835	115 745
BELÇİKA	89 589	46 791	94 761	58 664
KORE	577	6 506	84 272	90 648
GÜRCİSTAN	81 545	52 401	49 837	40 927
FRANSA	10 650	5 663	129 074	75 389
HOLLANDA	130 921	52 165	22 931	26 996
JAPONYA	392	357	170 066	76 920
ROMANYA	213	66	100 196	72 829
BREZİLYA	152	1	58 456	54 791
KANADA	15 927	34 053	32 446	18 214
DİĞER	126 422	58 117	748 188	521 439

Kaynak: ADA (Ermeni Kalkınma Ajansı)

** Ermenistan – Türkiye arasındaki ticaret sınırlar kapalı olması nedeniyle diğer ülkeler üzerinden transit olarak yapılmaktadır.

ERMENİSTAN VE TÜRKİYE ARASI TİCARET

Türkiye ve Ermenistan arasındaki sınır kapısının 1993 yılının Nisan ayından bu yana kapalı durumda olması nedeniyle iki ülke arasında direkt bir ticaret söz konusu değildir.

Ermenistan'a olan ihracat yasağı uygulamasından dolayı ihracatçılar mallarını diğer ülkeler üzerinden transit olarak gerçekleştirmek zorunda kalmaktadır. Bu durum hem ulaştırma maliyetlerini arttırmakta hem de zaman kaybına neden olmaktadır.

Türkiye ve Ermenistan arasında ticaret sınırlar kapalı olmasına rağmen devam etmektedir. Taraflar arasında 1993'de 4,5 milyon dolar olan ticaret hacmi, 1997'de 30, 2007'de 120 ve 2008'de ise 200 milyon dolara yükselmiştir.

Ürünler özellikle Gürcistan üzerinden Ermenistan'a giriş yapmaktadır. Gayriresmi verilere göre, Türkiye ile Gürcistan arasındaki ticaret hacminin yaklaşık 150 milyon dolarlık kısmını Türkiye ve Ermenistan arasındaki ticaret oluşturmaktadır.

Sınırlar kapalı olmasına rağmen iki ülkenin ortak sermayeli 20'ye kadar firması bulunmakta ve bu firmalar Gürcistan ile İran üzerinden ticareti devam ettirmektedir. 3 Mart 1997'de Türk ve Ermeni işadamları tarafından kurulan Türk-Ermeni İş Geliştirme Konseyi (TABDC) iki devlet arasında ticaret yapılmasında büyük rol oynamaktadır.

Türkiye-Ermenistan arasında ticaretin Gürcistan üzerinden devam etmesi taşımacılık maliyetlerini yüzde 10, ulaşım süresini ise iki gün artırmaktadır. İki ülke arasındaki sınırlar açılırsa, Ermenistan için taşımacılık maliyeti yüzde 30-50 azalacaktır.

İki ülke arasındaki sınırın açılması ya da yalnızca belirli noktalardan ticari amaçlı transferlere izin verilmesi hem Türkiye hem de Ermenistan ekonomisine katkıda bulunacaktır. Aynı zamanda Ermenistan'ın üyesi olduğu Bağımsız Devletler Topluluğu ile ilişkilerde de gelişme sağlanacaktır.

ERMENİSTAN'IN TÜRKİYE'DEN İTHAL ETTİĞİ ÜRÜNLER (000 \$)					
	2001	2002	2003	2004	2001-2004 Ortalaması
Tarım Ürünleri	8 562	8 063	3 908	7 623	7 039
Tarımsal Hammadde	74	104	110	74	90
Gıda, İçecek ve Tütün Mamülleri	8 488	7 959	3 798	7 548	6 948
Maden Ürünleri	1 475	1 453	2 493	2 548	1 992
İşlenmiş Ürünler	23 717	28 714	30 329	34 632	29 348
Demir-Çelik	2 536	3 350	4 349	2 996	3 308
Kimyasal ürünler	3 732	2 960	3 063	4 947	3 675
Yarı-mamül Mallar	7 289	8 836	9 445	9 892	8 866
Makina ve Ulaşım Araçları	3 287	5 372	5 803	6 520	5 246
Giysiler	1 083	1 426	1 551	2 120	1 545
Diğer Tekstil Ürünleri	2 478	2 988	2 395	2 752	2 653
Diğer Tüketim Malları (mobilya, ayakkabı..)	3 310	3 780	3 721	5 402	4 053
TOPLAM	33 755	38 232	36 732	44 804	38 381

Kaynak: Ermeni Ulusal İstatistik Kurumu (ARMSTAT)

SEKTÖRLER

Sanayi

Ermenistan'da sanayi sektörü her yıl %1.7 oranında büyümektedir. Sanayi özellikle elmas işleme, elektrik motorları, örme giyim, çorap, ayakkabı, ipek kumaş, kimyasallar, yazılım geliştirme ve gıda işleme üzerine yoğunlaşmıştır. Erivan, Gümrü, Alaverdi ve Vanadzor sanayinin en yoğun olduğu şehirlerdir.

Enerji

Ülkede, Sovyetler Birliği döneminde, dağlık bölgelerde yapılan tünellerle sulama kanalları ve suni göller oluşturularak Razdan Hidroelektrik Santrali kurulmuştur. Ayrıca Erivan ve Vanadzor'da da hidroelektrik santraller inşa edilmiştir.

Dünyanın sayılı büyüklükteki santrallerinden biri olan Metzamor Nükleer Santrali ise, özellikle deprem bölgesinde bulunması ve tehlike oluşturması nedeniyle bölge ülkelerinin tepkisini çekmektedir. 1977 yılında inşa edilmiş olan ve Ermenistan'ın elektrik enerjisinin %40'ını sağlamakta olan Metzamor Nükleer Santrali Erivan'a 40, Kars'a 100, Iğdır'a ise 16 km uzaklıkta bulunmaktadır.

Bir nükleer santrali ve çok sayıda hidroelektrik santrali olan Ermenistan elektrik fazlasının bir kısmını Türkiye'ye ihraç edebilecek potansiyele sahiptir. Ayrıca Bakü'den çıkarılan petrol Ermenistan toprakları üzerinden çok daha ucuza ülkemize ulaştırılabilir.

Turizm

Ermenistan'ı en çok Avrupa, Rusya ve Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşayan ve etnik kökenleri Ermeni olan turistler ziyaret etmektedir.

Turizmin ülkenin kalkınması için oldukça önemli bir etken olduğu düşüncesiyle bu alanda birçok yatırım yapılması sağlanmıştır. Ülkede otelcilik sektörü hızla gelişmektedir. Sevan Gölü dünyanın en büyük dağ gölü olması özelliği ile ülkeye en çok turist çeken kaynak olarak görülmektedir.

Turizm, 2000 yılından beri Ermenistan da kademeli olarak artmaktadır. Ermenistan Ekonomi Bakanlığı verilerine göre 2010 yılında 575 281 turist ülkeyi ziyaret etmiştir.

İnşaat sektörü

İnşaat sektörü ülkede 2000'li yılların ikinci yarısından itibaren hızlı bir yükselişe geçmiştir. İnşaat sektörünün bu yükselişinde otelcilik sektörünün gelişmesinin büyük katkısı vardır. Dünya Bankası'nın 2009 yılı verilerine göre inşaat sektörünün ülke ekonomisine katkısı %30'un üzerindedir.

Madencilik

Madencilik Ermenistan'ın en önemli geçim kaynaklarından bir tanesidir. 2009 yılında yapılan maden ürünleri ihracatı toplam ihracatın %40'ı olarak kayda geçmiştir.

Ermenistan özellikle elmas çıkarılması ve işlenmesi konularında son derece gelişmiş tesislere sahiptir. Ülkede düşük ücretlere oldukça tecrübeli elmas kesme işçileri bulunabilmektedir. Mücevher sektöründe faaliyet gösteren 27 şirkette toplam 5000'e yakın işçi çalışmaktadır.

Elması ülkenin ithal kalemleri arasına sokan sebepte bu tecrübeli ve düşük ücretli işçilerdir. Dünyanın birçok ülkesi çıkardıkları elmasları önce Ermenistan'a ihraç ederek orada işlenmesini

sağlayıp, daha sonra aynı elması son haliyle Ermenistan'dan ithal etmektedir. Ülke 2009 yılında 79 bin karatlık elmas ihracatı yapmıştır.

Ülkede 1998 yılında Uluslararası Ermeni Mücevhercileri Birliği kurulmuştur. Birliğin amacı Ermeni mücevherlerini ve zanaatçılarını dünyada iyi bir konuma getirmektir.

Tarım

Tarımsal üretim Ermenistan GSYİH'nın ortalama %25'ini oluşturmaktadır. Meyve ve sebzeler en önemli tarım ürünleri olmakla beraber, meyvelerden üretilen içecekler ve özellikle şarap ülke ekonomisinde önemli bir yere sahiptir.

Tekstil

Tekstil ülkede Sovyetler Birliği zamanından beri devam eden en eski sektörlerden biridir. Ermenistan'da pamuk, yün, ipek, örme giysiler, halı, ayakkabı ve deri ürünler alanlarında faaliyet gösteren 150'nin üzerinde firma vardır. Son 3 yılda tekstil ürünleri üretiminde %250 oranında bir artış olmuştur.

Ülke tekstil ürünleri ihracatın yarısını Amerika'ya yapmaktadır. Diğer öne çıkan ihracat ortakları Rusya, Kanada ve Avrupa Birliği ülkeleridir.

Ermenistan'ın geleneksel el işçiliği halıları özellikle Batı Avrupa ülkelerinde yoğun talep görmektedir. Ayakkabı üreticileri de Avrupalı ortaklar aracılığı ile Avrupa pazarına açılmaya başlamış olsa da, ayakkabı ihracatı için asıl pazar Bağımsız Devletler Topluluğu ülkeleridir.

Bilişim Teknolojileri

Ermenistan, Sovyetler Birliği'nin bilgisayar kaynaklı savunma ve uzay çalışmalarının %30'unu yürütmekte olan ve bu özelliği ile bilişim merkezi (Silikon Vadisi) olarak adlandırılan bir ülke olup bu tecrübesini günümüzde de devam ettirmektedir.

Ülkede bilişim alanında faaliyet gösteren 120 kadar firma bulunmakta ve bu firmalarda 4000'den fazla kişi çalışmaktadır. Sektörde yapılan üretim her yıl yaklaşık %10 oranında artış göstermektedir.

Sektörde çalışanlar, iyi eğitim almış ve tecrübeli uzmanlardır. Asgari ücretin yaklaşık yıllık 1000 dolar ile sınırlı kaldığı ülkede, bu uzmanlar 3500-7500 dolar arası yıllık ücret almaktadır.

DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

ERMENİSTAN'DA BULUNAN YABANCI YATIRIMLAR (2009)		
ÜLKE	(000 \$)	%
RUSYA	384 831	52.5
FRANSA	197 421	26.9
ARJANTİN	48 258	6.59
İTALYA	33 480	4.5
ALMANYA	19 358	2.64
LÜBNAN	13 548	1.85
AMERİKA	12 982	1.77
KIBRIS	6 939	0.94
HOLLANDA	4 569	0.62
LÜKSEMBURG	2 487	0.33
BELÇİKA	1 213	0.16
DİĞER	7 028	0.96
TOTAL	732 118	100

Kaynak: ADA (Ermeni Kalkınma Ajansı)

Ermenistan'da bulunan doğrudan yabancı yatırımların %35'lik kısmı iletişim sektöründe, %20'lik kısmı enerji alanında diğer bir %20'lik kısmı ise ulaşım alanında faaliyet göstermektedir.

TÜRKİYE'DE FAALİYET GÖSTEREN ERMENİSTAN SERMAYELİ FİRMALAR

Türkiye'de Ermeni sermayeli 15 adet firma faaliyet göstermekte olup, İzmir'de Ermeni sermayeli firma bulunmamaktadır

KAYNAKÇA

- Cental Intelligence Agency (<https://www.cia.gov/>)
- ADA - Ermeni Kalkınma Ajansı (<http://www.ada.am/>)
- Ermenistan Dış İşleri Bakanlığı (<http://www.mfa.am/>)
- Ermenistan Ekonomi Bakanlığı (<http://www.mineconomy.am/en/>)
- Dünya Bankası (<http://www.worldbank.org.am/>)